

O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Saparboyeva Sarvinoz Ikrom qizi

Raximboyeva Dilafruz Ibrogim qizi

Toshkent Davlat Agrar Universiteti

“Agroiqtisodiyot,logistika va xizmatlar”faqulteti

“Buxgalteriya”yo’nalishi 1-kurs talabasi

Jumaboyev Siroj Azimboy o’g’li

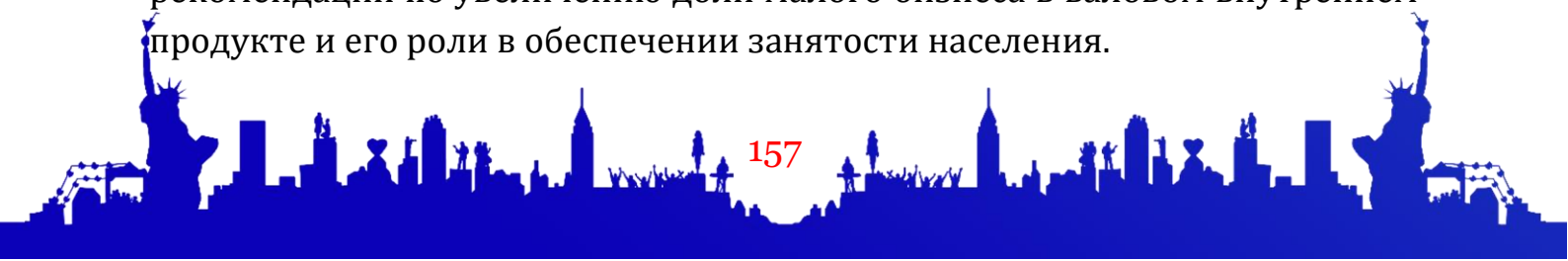
Ilmiy rahbar:

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19659496>

Annotatsiya: Ushbu matnda O'zbekiston iqtisodiyotining tayanch ustuni hisoblangan kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari tahlil qilingan. Bugungi kunda mamlakatda tadbirkorlik muhitini yaxshilash, byurokratik to'siqlarni qisqartirish va sohani raqamlashtirish borasida amalga oshirilayotgan islohotlarga alohida e'tibor qaratilgan. Shuningdek, kichik biznes subyektlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash, imtiyozli kreditlash tizimini takomillashtirish va eksport salohiyatini oshirish masalalari yoritilgan. Tadqiqot davomida tadbirkorlikni rivojlantirishning institutsional asoslari va soliq ma'murchiligini soddalashtirish orqali "yashirin iqtisodiyot" ulushini kamaytirish yo'llari taklif etilgan. Xulosa qismida kichik biznesning yalpi ichki mahsulotdagi ulushini oshirish va aholi bandligini ta'minlashdagi roli bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: *Kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, iqtisodiy islohotlar, investitsiya muhiti, raqamli iqtisodiyot, davlat qo'llab-quvvatlashi, soliq imtiyozlari, eksport salohiyati, inklyuziv o'sish.*

Аннотация: В данной статье анализируются основные направления развития малого бизнеса и частного предпринимательства, которые являются основой экономики Узбекистана. Особое внимание уделено проводимым в стране реформам по улучшению предпринимательской среды, сокращению бюрократических барьеров и цифровизации отрасли. Также освещены вопросы финансовой поддержки субъектов малого бизнеса, совершенствования системы льготного кредитования и повышения экспортного потенциала. В ходе исследования предложены пути снижения доли «теневой экономики» через институциональные основы развития предпринимательства и упрощение налогового администрирования. В заключении даны научно-практические рекомендации по увеличению доли малого бизнеса в валовом внутреннем продукте и его роли в обеспечении занятости населения.

Ключевые слова: *Малый бизнес, частное предпринимательство, экономические реформы, инвестиционный климат, цифровая экономика, государственная поддержка, налоговые льготы, экспортный потенциал, инклюзивный рост.*

Abstract:

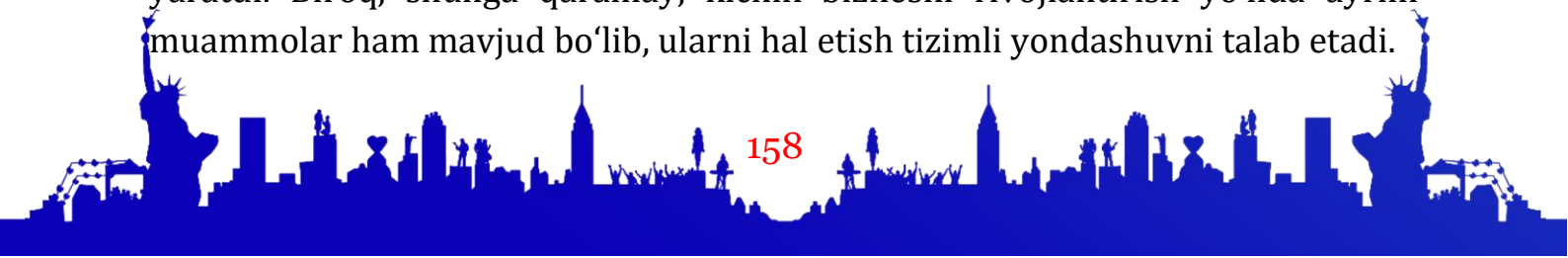
This text analyzes the main directions for the development of small business and private entrepreneurship, which serve as the backbone of Uzbekistan's economy. Particular attention is paid to the ongoing reforms in the country aimed at improving the business environment, reducing bureaucratic barriers, and digitalizing the sector. The issues of financial support for small business entities, improvement of the preferential lending system, and increasing export potential are also covered. During the study, ways to reduce the share of the "shadow economy" through the institutional foundations of entrepreneurship development and the simplification of tax administration are proposed. In the conclusion, scientific and practical recommendations are provided regarding increasing the share of small business in the Gross Domestic Product (GDP) and its role in ensuring public employment.

Keywords: *Small business, private entrepreneurship, economic reforms, investment climate, digital economy, state support, tax incentives, export potential, inclusive growth.*

Kirish

Hozirgi globallashuv sharoitida har bir davlat iqtisodiy barqarorlikka erishish uchun ichki resurslardan samarali foydalanishga intiladi. O'zbekiston Respublikasida ham kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqtisodiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchlaridan biri sifatida qaralmoqda. Ushbu soha nafaqat yalpi ichki mahsulot (YaIM)ning muhim qismini tashkil etadi, balki aholi bandligini ta'minlash, kambag'allikni kamaytirish va o'rta sinfni shakllantirishda katta ahamiyat So'nggi yillarda mamlakatimizda tadbirkorlik muhitini yaxshilash, So'nggi yillarda mamlakatimizda tadbirkorlik muhitini yaxshilash, So'nggi yillarda mamlakatimizda tadbirkorlik muhitini yaxshilash, kasb etadi.

So'nggi yillarda mamlakatimizda tadbirkorlik muhitini yaxshilash, ishbilarmonlik faolligini oshirish hamda investorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirildi. Jumladan, soliq yukining kamaytirilishi, davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi, tekshiruvlarning qisqartirilishi tadbirkorlik subyektlari uchun keng imkoniyatlar yaratdi. Biroq, shunga qaramay, kichik biznesni rivojlantirish yo'lida ayrim muammolar ham mavjud bo'lib, ularni hal etish tizimli yondashuvni talab etadi.

Huquqiy bazani yanada takomillashtirish va byurokratik to'siqlarni kamaytirish

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda eng muhim omillardan biri bu – samarali, shaffof va adolatli huquqiy tizimni shakllantirishdir. Har qanday tadbirkor o'z faoliyatini boshlashdan avval huquqiy jihatdan himoyalangan bo'lishni, qonunlar aniq va tushunarli bo'lishini xohlaydi. Shu boisdan, davlat tomonidan yaratilayotgan huquqiy baza tadbirkorlar ehtiyojlariga mos, sodda va amaliy bo'lishi zarur.

So'nggi yillarda O'zbekistonda tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan ko'plab normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Jumladan, tadbirkorlik subyektlarini ro'yxatdan o'tkazish jarayonlari soddalashtirildi, ayrim faoliyat turlari uchun litsenziya talablari qisqartirildi va davlat organlarining tekshiruvlari sezilarli darajada kamaytirildi. Biroq, amaliyotda ayrim byurokratik to'siqlar hanuzgacha saqlanib qolmoqda.

Byurokratik to'siqlar deganda, ortiqcha hujjat talab qilish, turli idoralar o'rtasidagi kelishmovchiliklar, ruxsatnomalarni olishdagi kechikishlar va noaniqliklar tushuniladi. Bu kabi muammolar tadbirkorlarning vaqtini va mablag'ini behuda sarflashiga olib keladi, natijada ularning ish boshlash yoki faoliyatni kengaytirish istagi pasayadi. Shuning uchun bunday to'siqlarni bartaraf etish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi lozim.

Eng samarali choralaridan biri – davlat xizmatlarini to'liq raqamlashtirishdir. Elektron hukumat tizimini rivojlantirish orqali tadbirkorlar ko'plab xizmatlardan masofadan turib foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladi. Masalan, biznesni ro'yxatdan o'tkazish, soliq hisobotlarini topshirish, litsenziya va ruxsatnomalarni olish jarayonlari onlayn tarzda amalga oshirilsa, inson omili kamayadi va korrupsiya xavfi sezilarli darajada pasayadi.

Bundan tashqari, "yagona darcha" tamoyilini keng joriy etish muhim ahamiyatga ega. Ushbu tizim orqali tadbirkor barcha zarur hujjatlarni bitta joyda yoki bitta platforma orqali rasmiylashtira oladi. Bu esa vaqtni tejaydi, ortiqcha idoralar o'rtasida yurishning oldini oladi va jarayonlarni ancha soddalashtiradi.

Huquqiy bazani takomillashtirishda yana bir muhim jihat – qonunlarning barqarorligi va oldindan prognoz qilinishi hisoblanadi. Tadbirkorlar uchun tez-tez o'zgarib turadigan qonunchilik noqulaylik tug'diradi. Shu sababli, qonunlarni ishlab chiqishda ularning uzoq muddatli ta'siri hisobga olinishi va tadbirkorlar bilan ochiq muloqot asosida qabul qilinishi zarur.

Shuningdek, sud-huquq tizimini isloh qilish ham katta ahamiyatga ega. Tadbirkorlar o'z huquqlarini himoya qila olishlari, nizolarni adolatli va tezkor hal

etish imkoniyatiga ega bo'lishlari kerak. Mustaqil va shaffof sud tizimi investitsiya muhitini yaxshilaydi va tadbirkorlarning davlatga bo'lgan ishonchini oshiradi.

Moliyaviy resurslarga kirishni kengaytirish va qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish

Kichik biznes va tadbirkorlikning barqaror rivojlanishi ko'p jihatdan moliyaviy resurslarning mavjudligi va ularga kirish imkoniyatlarining qulayligiga bog'liq. Har qanday biznes g'oya yoki tashabbus amaliy natija berishi uchun avvalo yetarli mablag', investitsiya yoki kredit resurslari zarur bo'ladi. Shu sababli, moliyaviy tizimning ochiqqligi va tadbirkorlarga yo'naltirilganligi iqtisodiy o'sishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'plab kichik tadbirkorlar o'z faoliyatini boshlash yoki kengaytirishda eng katta to'siq sifatida moliyaviy yetishmovchilikka duch keladi. Bank kreditlarining garov talablari, foiz stavkalarining nisbatan yuqoriligi va hujjatlashtirish jarayonlarining murakkabligi ayrim hollarda tadbirkorlarni cheklab qo'yadi. Natijada, iqtisodiyotda katta salohiyatga ega bo'lgan ko'plab loyihalar amalga oshmay qolishi mumkin. Shu bois, moliyaviy resurslarga kirish tizimini soddalashtirish va kengaytirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Birinchi navbatda, bank kreditlash tizimini modernizatsiya qilish muhimdir. Tadbirkorlar uchun kredit olish jarayonlarini tezlashtirish, ortiqcha hujjatlarni qisqartirish va raqamli kreditlash tizimlarini joriy etish orqali moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyati kengayadi. Shuningdek, kredit baholash tizimida faqat garovga emas, balki biznes reja, loyiha samaradorligi va tadbirkorning tajribasiga ham e'tibor qaratilishi kerak.

Ikkinchi muhim yo'nalish – imtiyozli kredit dasturlarini kengaytirishdir. Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan past foizli kreditlar kichik biznesning rivojlanishiga katta turtki beradi. Ayniqsa, ishlab chiqarish, qishloq xo'jaligi, xizmat ko'rsatish va innovatsion sohalarda faoliyat yuritayotgan tadbirkorlar uchun bunday kreditlar juda muhim. Bu nafaqat yangi korxonalar ochilishiga, balki mavjud bizneslarning kengayishiga ham yordam beradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda moliyaviy resurslarga kirishni kengaytirish va qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish hal qiluvchi ahamiyatga ega omillardan biridir. Chunki iqtisodiyotda yangi ish o'rinlarini yaratish, ishlab chiqarishni kengaytirish, xizmatlar sifatini yaxshilash va innovatsion g'oyalarni hayotga tatbiq etish aynan moliyaviy imkoniyatlar bilan bevosita bog'liqdir.

Bugungi kunda tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha ko'plab ijobiy islohotlar amalga oshirilayotgan bo'lsa-da, moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini yanada kengaytirish zarurati saqlanib qolmoqda. Imtiyozli kreditlar, mikroqarzlar, grantlar va subsidiyalar tizimini yanada takomillashtirish orqali tadbirkorlarning boshlang'ich kapitalga bo'lgan ehtiyojini qondirish mumkin. Shu bilan birga, kredit olish jarayonlarini soddalashtirish, garov talablarini maqbullashtirish va raqamli moliyaviy xizmatlarni rivojlantirish tadbirkorlar uchun katta qulaylik yaratadi.

Moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligi faqat mablag' ajratish bilan emas, balki ularning to'g'ri yo'naltirilishi bilan ham belgilanadi. Ya'ni ajratilgan kredit va investitsiyalar real iqtisodiy natija berishi, ishlab chiqarish hajmini oshirishi va xizmatlar sifatini yaxshilashi lozim. Shuning uchun moliyaviy tizimda shaffoflikni ta'minlash, korrupsion holatlarning oldini olish va nazorat mexanizmlarini kuchaytirish ham muhim vazifalardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi "Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to'g'risida"gi Qonuni. – 2000-yil (so'nggi o'zgartirishlar bilan).
3. O'zbekiston Respublikasi "Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish to'g'risida"gi Qonuni. – 2012-yil.
4. Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O'zbekiston strategiyasi". – Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2021.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6017-son Farmoni "Kichik biznes va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida". – 2020-yil.
6. Davlat statistika qo'mitasi. "O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi" statistik to'plami. – Toshkent, 2024.

